

Påfallande är den något närsynta begränsningen av de valda ämnena liksom av perspektiven i både tid och rum. Trots att ordet Kyrka nu oftare än för 50 år sedan stavas med stort K, har greppet om den universella kyrkans teologiska innebörd slappnat betänkligt. Mot detta svarar att tanken på kyrkan snarast tycks ge anledning till att uppmärksamma aktuella brister och till att slå fast hur det borde vara. Med gripande åskådlighet kommer detta till synes i Martin Lönnebos Avgörande frågor för kyrkan inför 2000-talet. Han hoppas på och ber om en kyrka som för framtiden skall kunna fylla sin funktion, slå vakt om tron, företräda en etik, utföra en andlig uppgift, värna om sin identitet. Vilken förändring har inte skett på 50 år? Nu talar en biskop om, in-

te vad kyrkan *är* och *gör*, utan vad den *måste vara* och *måste göra* – för att (äter?) bli kyrka. Självmedvetandet, även om vad en biskop är, har förflyktigats till önskingar och böner. Samtidigt som kyrkans insatser i ett nutida samhälle ter sig allt angelägnare – se därom Gudrun Hyltén-Cavallius engagerade Kampen om familjen.

Jämförelsen av de båda svenska samlingsverken om kyrkan ger anledning till en ofrånkomlig slutsats. Den evidenta skillnaden i kyrkotänkandet 1942 och 1989 ropar på allvarlig eftertanke i djuplodande längdsnitt genom de gångna århundradena. Var ligger de kyrkohistoriska och idéhistoriska orsakerna till kyrkomedvetandets upplösning i önske-
drömmar?

PER DAHL:

Har nyliberalen blivit östkustliberal?

Vissa böcker blir som fyrar, de drar till sig entusiastiska anhängarskaror, för vilka boken tycks förklara allt. Andra böcker utsår i stället andlig död och förvirring, i det att de rör till alla färdigtänkta scheman. Den mycket kände amerikanske filosofen Robert Nozick, professor vid Harvard, har nu skrivit en bok av var sort.

Robert Nozick: **The examined life. Philosophical meditations.** Simon and Schuster, New York 1989

Fyren hette Anarchy, state and utopia (översatt under titeln Anarki, stat och utopi). Den utkom för ett tiotal år sedan och blev den filosofiska nyliberalismens

kultbok, i det att den med oöverträffad logik visade på välfärdsstatens och den sociala rättvisans omöjlighet.

Samme författare anslår i sin tredje bok, den 1989 utkomna *The examined life*, en helt annan ton. I den konstaterar han att det kan vara lätt att i ungdomlig entusiasm dra ut ett logiskt resonemang till sina absoluta extrempunkter men glömma att verkligheten innehåller fler variabler än de som analyseras just då. Ligger det t ex inte ett värde i känslan av samhällsgemenskap, en känsla som kan förmedlas av politiska symbolhandlingar?

Att läsa Nozick är som att följa med in i en spännande lekpark, där karusellen lockar nästan lika mycket som storgungan. För tankeexperimentet är allt möjligt, bara det är logiskt. Nozickberusningen varar också betydligt längre än karusellyran. Även i *The examined life* börjar läsaren med tankeexperimenterandets och resonerandets glädje. Klangen djupnar dock snabbt. Vad Nozick bedriver blir inte längre en till intet förpliktande lek, bakom hans resonemang ligger ett personligt engagemang som läsaren inte mött tidigare. Filosofi, det är vishet som hjälper oss i vår mänskliga belägenhet, skriver Nozick nu i klar motsats till all formallogik (anglosaxisk filosof som han är klarar han sig dock inte utan åtminstone några diagram).

Filosofiprofessorn skriver om föräldraskap, om kreativitet, om värdet av livets verklighet. (Varför vill vi hellre leva ett verkligt men inte helt lyckligt liv än att koppla in oss i en upplevelsemaskin som förser oss med ständigt fräsch lycka?) Han går in på döden och hypoteser om evigt liv. Han resonerar om våra föreställ-

ningar om Gud och om lidandet. Här bränner engagemanget genom allt intellektualiserande. Nozick diskuterar lidandet med en intensitet som börjar likna reaktionären de Maistres, och frågar slutligen om mänskligheten kanske syndat så mycket att en eventuell gud tröttnat. Kan Jesu död t ex uppväga allt ont som skedde i och med förintelsen av armenier, khmerrer och judar? Den mänskliga rasen förtjänar visserligen inte att utsläckas, avslutar Nozick med tanke på atomkriget, men förtjänar den verkligen att mot all förmodan räddas från förintelsen? En utomjordisk iakttagare skulle kanske bara rycka på axlarna och konstatera att det slutet var vad man kunnat vänta om han skulle höra den stora smällen.

En läsare undrar dock över Nozicks raska kliv över samhällsuppfattningarnas spektrum. Hans synpunkter nu inte enbart överskrider tankarna i *Anarchy, state and utopia*, de motsäger dem på många ställen. Nyliberalen tycks ha blivit östkustliberal. När Nozick nu talar om politik och om en majoritets rätt att binda en för sitt ansvar mindre känslig minoritet kan läsaren inte undgå att ställa sig frågan vem har givit majoriteten den rätten? Hur vet den att den urskiljer verkligheten bättre än minoriteten? Nozick vore kanske inte Nozick om han stannat på halva vägen och trasslat in sig i det som Hayek kallat "the muddle of the middle".

Nozick skriver emellertid i sitt förord att *The examined life* troligen kommer att uppröra många som vant sig vid hans tidigare resonemang. Nästa bok, utlovar han, kommer att bli av det mer "normala" slaget. Man behöver inte följa honom i den bedömningen av normalt för att vänta på den med spänning.